

je vzel za geslo eno najglobokejših ekspresij, h kateri se trudi povračati se vsa najmodernejša svetovna umetnost — pa je ostal daleč zadaj pri impresijah. Če analiziramo njegove pesmi, dobimo tole črto: Napij se luči, nasrkaj se azurja, kajti komur hoče, pride solnce v svate. Pesnik-otrok mu gre drhtečih rok nasproti in gleda vsakdanja čuda prirode, ki so vedno ista, vedno nova: v jutru gleda, kako se iz mehkih tančic, iz belih meglic izmota mladi dan, kako se oživita priroda in človek. Dan je demant, ki ga objemata zeleni les — ugreznjena luščina in nebes nad njo — poveznjena modrina. In pesnik je žarek, ki se je voljno razlil v vseмир. Zvečer izdihne dan svojo žgočo dušo, belo telo mu sčrni v gosto temo; leže v rakev — širo no zemljo; v telesu mrtvega dneva mrgoli vse polno ljudi, grebe v njem in mu sreblje črno strnjeno kri. Ob zatonu oživi vsa narava pred pesnikovimi očmi, pošasti in življenje se prekopicava pred njim. To se pravi: pesnik v vsem vidi silno gibanje, v vsem išče življenja, v vsem ga vidi, veliko, neznansko, čudno. V nočni vihri spozna svojo brezmoč in se kolne, ker mu ostaneta v srcu samota in praznosta: zunanji svet je silnejši, nego je hotenje njegove duše. On ostane le sanjač na sneženi poljani, z mrakom v srcu, teman ko oblak, le onemogla želja vzbrsti v njem: raztopi snegove, razkolji oblak in zapali mrakove! Tudi v vojni pokrajini se zazdi sam sebi slab v zaklonu, že skoro presahel — kakor slap v tihoti, ki se solzi.

Iz te brezmoči pade v refleksije. Iskra se vname v njem, zakliče po mladosti, po boju, po moči, da bi se mogel vreči v življenje, rešiti uganke sfing, ki ga obdajajo, in strgati krinko z obraza mračnega časa; živet, dokler se veriži ob poti nešteto vprašanj: kam se izteka življenje, kam zapada dan mladosti, ali se večno vrne v nepovrat? Smrt! Ona je vsemogočna, nebroj duš izpije, nebroj življenj razlije; odkar je začutil njeno veličast, se mu je razrastel ozki prostor v neizmernost. Dvom, ki je delež njegov, ga straši o polnoči, kajti ni še prišel do luči, še je bolan po njej; še mora glodati gladni črv misli v črepi, da se zrije k nepoznani Resnici.

Daljš pesnik ne gre. Povrne se zopet nazaj k idiličnim impresijam. V četrtem delu se v tej usodni uri zamisli v slovensko zemljo, to majhno, ki jo kljub temu še dele. Zaželi si pesti Velega Jože, Martina Krpana, da bi jo skril v njej, vso, da bi ostala vsa naša posest. Vprašuje narod, ali mu je presunil veliki čas srce in razum, ali je spoznal, da si mora zapisati pravo svojo sodbo sam in prekleti, kakor on-pesnik Iškarijote.

Ta notranja stran pesmi je položena v blestečo zunanjo formo, iskano novo, polno nakopičenih rim in blestečih verzov, tako, da se ti vse skupaj zazdi samo virtuosno igranje. Vse ostanje pri formi, nič več, zato pesmi ne ogrevajo in ne zgrabijo duše. V iskanju za novim se je izgubil pesnik v personificiranem opisovanju, prispodobah in v formalnosti. *Ivan Dornik.*

Ivan Zorman: Poezije. Cleveland, Ohio, 1919. Str. 88. Cena 1 dolar 25 ct.

Veseli pojav: v daljni Ameriki, kjer je morda dvestotisoč Slovencev našlo svojo drugo domovino, je zagledala lani prva slovenska pesniška zbirka beli dan. Kaj vsebuje? Ali vzdihovanje rojakov, ki hirajo in umirajo v težki borbi za vsakdanji kruh? Ali vriskanje

drugih rojakov, ki so po dolgem trudu našli srečo v novem svetu? G. Z. je prišel nekako pred 20 leti kot desetleten deček s svojim očetom (ki je bil organist nekje blizu Ljubljane) v Ameriko, v Cleveland, največje slovensko naselbino v Zj. Državah. S seboj je prinesel otroške spomine na staro domovino, milo materinščino, nekaj ljudskošolske izobrazbe in svoje siromaštvo. Trda tujina ga je izobraževala nadalje: zdaj je srečen družinski oče ter ljubljen učitelj glasbe v Clevelandu, pevec in pesnik. Pesnik-samouk, bi skoraj rekel, zakaj po prihodu v Ameriko ga je vzgajala ameriška šola. (Angleščino obvladuje popolnoma; prevedel je že nekaj našega Prešerna v ta svetovni jezik.) Muza Zormanova je čistolirična, pripovedne pesnitve ni v zbirki nobene. Njegov učitelj poezije je bil — kakor se meni zdi — Simon Gregorčič: kakor je S. G. pretežno večino svojih pesmi ($\frac{2}{3}$) zložil v štirivrstičnih kiticah, tako tudi naš pesnik, ki ima med 63 — toliko jih je v zbirki — 56 zloženih štirivrstično. Nestrofične ni nobene. In kaj poje? Iz mestnega hrupa hiti ven ali k jezeru (Erie-lake) ali v gozd; gozdna glasba mu je najljubša (str. 8), tam uživa svobodo; rad proslavlja pomlad in majnik (ali ni to vpliv angleške lirike, ki že od Šekspirjevih časov sèm takó ljubi prirodu?); pozimi, ko od Erie-jezera piha ledena sapa, sanja o gorki, bujni Floridi in Kaliforniji (prim. str. 22 »Tam daleč...«). Iz pesmic, v katerih govori o sebi, vidimo, da strastno ljubi petje, pesem (str. 17), ki jo »kipeča, srčna kri rodi« (str. 30), dalje, da je nasproti praktičnemu, le k kupčiji (business) obrnjenemu svetu pristaž idealnega delovanja (»Iz današnjih dni«); čeprav je slovo dal sanjam o nečimerni slavi (str. 19). V njegovih ljubavnih pesmih (20 jih je po številu, str. 33—55) nahajamo deloma znane motive (n. pr. str. 39 »Moč besede« spominja na Gregorčičevo »En ljub pogled — srcé se vžge, en trd izrek — srcé se stre...« ali str. 40 »Deklici« živo spominja na Prešernovo 2. gazelo »Oči sem večkrat prašal...«), deloma pa tudi nove, n. pr. str. 43 »Odsotnost« spominja na Šekspirjeve sonete, izvirna je tudi misel v pesmi str. 54 »Z ljubico pri operi Carmen« (ki bi bila — mimogrede omenjeno — prijetna razlaga k Zupančičevi Carmen za vse tiste, ki opere Carmen še niso čuli). S posebno pristranostjo in hvaležnostjo se pesnik spominja svojega umrlega očeta, ki mu je posvetil dve pesmi. (Zdi se mi, da je tu vplival Kette, ki tudi ima sonet »Očetu«.) — Ali nam pove pesnik tudi kaj o svojih rojaki, kaj čutijo, kaj mislijo? V tem oziru pesnik bolj molči; le semtertja kaj čujemo. Najbolj nas gane str. 29 »Pri simfoničnem koncertu«:

»Nedavno, ko sem slušal simfonijo,
v obrazih tožne sem spomine bral,
ki vstali so iz temnih, tajnih hramov,
ki jim nemila je kraljica — žal...«

Preseneti nas »Nočna molitev« (str. 23), kjer pesnik prosi Boga odpuščanja za razne grehe svoje, za trdosrčnost, napuh, škodoželjnost, na koncu pa prosi, da bi ga Bog varoval — »solzavih, vihravih dam«. V silni gonji za dolarjem vidimo tudi idealne duše: Sestro Celestino (str. 59), ki nas spominja Prešernove »Nuna in kanarček«. — Ostane še ena skupina pesmi: domovinske. V teh je njegovo čuvstvo najmočnejše. Slovanska pesem mu je vir vse sreče (str. 5), v tihih nočeh

misli na staro domovino (str. 25), v letih vojne 1917 in 1918 s skrbjo vprašuje »Kako ti je, Slovenija, mati moja« (str. 75), s skrbjo vprašuje bele ladje, kakšne novice mu prinašajo preko oceana (str. 82), z ljubeznijo pozdravlja ranjenega srbskega vojaka v Ameriki (str. 78), vesel je narodnozavednih rojakinj (str. 62, 63), v pesmi prijatelju med. dr. J. K.-u naroča, kako naj deluje med rojaki (prim. Gregorčičevo »Slovo in naročilo«), zlasti pa navdušeno opeva spomin dveh svojih vzornikov: Pesniku Medvedu (str. 73) in Ketteju v spomin (str. 71). Hrepenenje po stari domovini je pesnikova globoka rana.

»Ah, svečanomil je tamkaj maj,
kjer Triglava, Grintavca je raj!
Naj še enkrat občudujem te,
na Slovenskem, majnik zlati;
naj spet duša tebi divi se,
pije naj tvoj blesk bogati!
Večje, lepše ne poznam želje,
ko da to užije kdaj srce.« (Str. 11.)

Končna naša sodba o zbirki je ta: Ivan Zorman je gotovo pristen lirik, njegova pesem je vsaka iz srca rojena; vse so preproste, lahkoumljive, podobe so jim vzete največ iz narode in glasbe; vkljub temu, da so nastale daleč v tujini, govoré domač jezik, milozvočen, res pesniški, ki ima eno hibo: nekaj slovničnih napak ga kazi in nekaj nepotrebnih mašil. Ako bi g. Z. imel ob strani kakšnega Fr. Erjavca, kakor ga je imel S. Gregorčič, bi bilo zanj neprecenljive koristi.

Veseli pojav je ta zbirka; nov odgovor je na Zupančičevo vprašanje:

Kje domovina, si? Ali na poljih teh?
Tu? Preko morja? In ni ti mejâ?

Dâ, tudi onstran morja je del naše domovine. Naši slovstveni zgodovini se obzorje širi.

Knjiga je tiskana v tiskarni Ameriške Domovine in sijajno opremljena.

J. D.

Karel Širok: **Jutro.** — V Trstu 1920. Samozaložba. Tisk tiskarne Edinost. 80 strani. — Pesnik je mlad učitelj iz tržaške okolice, ki je priobčeval svoje pesmi v mladinskih listih; danes stopa s precej obširno, 36 pesmi obsegajočo zbirko pred nas. Ni zapisal, da so te pesmi mladinske, dasi so v prvi vrsti spisane za mladino, in prav je imel. To so pesmi mladega človeka, ki mnogo živi in čuti z mladino in ki so ga klesali različni, močnejši valovi kot je on, in mu vtisnili svoja znamenja; on je podal sebe celega z vsemi svojimi dobrimi in slabimi stranmi nam vsem in ne samo mladini, ki ga ne bo mogla popolnoma razumeti. Ni lahko povedati, kdaj je mladinski spis dober, to se lahko samo občuti. Kadar je spisan iz otroka in za otroka. Najboljše merilo so v tem oziru narodne otroške pesmi, ki jih je sama nagajivost, vedrost in začudenje nad stoterimi ugankami, ki ga srečujejo povsodi in ki jim odgovarja življenje. Pesmi, ki jih srečamo na stotine in ki so namenjene mladini, so navadno plod literarno nezrelih ljudi, ki imajo povsem dobre namene, da se borijo z obliko in še bolj s tem, kar mora biti bistveno v otroški pesmi ali spisu. Prepojene so z neko neutemeljeno žalostjo, ki je pogosto nihče ne razume in otrok

še najmanj in ki jo smatrajo petošolci in gospodične za bistven del vsake lepote. To zadnje se opaža v precejšnji meri tudi pri Širokovih pesmih in te so najslabše, z ozirom na mladino posebno slabe. Nasprotno pa so one pesmi, ki so polne vedrosti in nagajivosti prav lepe. Med temi pesmimi lahko imenujem v prvi vrsti »Pri polju«, »Škržad in rega«, »Želodek«; te pesmi bo mladina z veseljem brala. Polne življenja so. »Svatba na morju«, »Muren«, »Dekla s punčko«, »Dva dečka«, so tudi lepe, dasi se ne odlikujejo tako kot prejšnje. Lepa pesem je tudi »Izletniki«, le rima: »vsem — vsem« ni dobra. »Vrabc« spominja preveč na Župančiča. »Burja« in »Breza« sta srednje dobri; tudi »Pojdem daleč čez morja...« bi še bila, le rima »prod« je zapeljala pesnika k nerodnemu verzju:

»kjer je lepa Vida prala,
trudna, blede od nezgôd.«

Prvi del te zbirke je povprečno dober, boljši kot ostala dva. V drugem delu nimajo pesmi tiste vedrosti in otroške lahkote in so mladinske le v toliko, v kolikor govoré o mladini. Najboljša v tem delu in v tem žanru se mi zdi »Prekmurska pesem«. Dobri sta tudi »Deček in sinička« ter »Plavažo mi barčice«. Še dosti dobri sta »Slovo« in »Ribiška«; »Jesenska pesem« se mi zdi v celi zbirki najslabša. »Sirotek« je prerazpreden in spominja tuptam na izraze, ki smo jih že brali. Lepi sta v tretjem delu »Ob morju« in »Pozabljen«, dasi je zadnja malo nerazumljiva. Motivi o »Lestavici« bi bili dobri, treba bi jih bilo le bolj izčistiti in jim dati tesnejše umetniške oblike, da ne bi zazveneli zdaj pa zdaj v prozo. Par pesmi spominja na vojno. Zadovoljila me je »Huda ura«. »Kam gredo?« spominja posebno v prvih dveh kiticah zelo močno na Murnovo pesem »Vlahi« in sicer ne samo po rimah na o. Tudi v »Fantič« je na vojsko šel... nam veje iz

»Vrata zaprta,
okna zastarta«

nekaj znanega. Vendar so te, na vojno se nanašajoče pesmi, kakor »Žalost«, »Slovo od polja«, »Pismo«, polne iskrenega čuvstva in drugih vrlin. Omeniti moram tudi južni kolorit, ki veje tu pa tam zelo močno iz zbirke; mnogo je motivov o morju; zato bi ne bilo prav, če bi ostale te pesmi naši mladini docela neznane. Škoda, da ni zbirka že v ti izdaji bolje in vestneje izbrana, bila bi lep donesek v našem bornem mladinskem slovstvu.

France Bevč.

Engelbert Gangl: **Zbrani spisi za mladino.** V. Vinski brat. Povest. Last in založba društva za zgradbo Učiteljskega konvikta. Mala 8°. 108 strani. Knjiga je tiskana na lepem papirju in rdeče vezana; krasi jo 9 slik. O Ganglovih spisih sem že govoril in nimam dostaviti v splošnem nič novega. Povest, ki leži pred menoj, ni namenjena otrokom, ampak odraščajoči mladini, posebno dijakom nižjih razredov, saj tudi posega v njih življenje in nam ga odkriva s svoje posebne strani. Povest je skozi in skozi težka, brez žarke luči, ki stremi za tem, da napravi iz dijaka Martinka, ki je zabredel v lahkomišelnost, vinskega brata, v glasen opomin naši mladini, naj ne bodo taki kot je bil Martinek, da jih ne zadene slična usoda, kot je zadela njega.